

Ynglefuglene på Enø Overdrev 2020-2021

En del af Natura 2000 område 169, Habitat-direktiv område 148 og Fuglebeskyttelsesområde 81

Henrik Dissing

December 2021

Ynglefuglene på Enø Overdrev 2020-2021

Denne rapport beskriver udviklingen i antallet af de vigtigste ynglefugle på Enø Overdrev, som udgør et af de væsentligste yngleområder i Karrebæk-Dybsø-Avnø Fjorde Natura 2000- området.

I 2020 og 2021 har der rådet særlige forhold for ynglefuglene på Enø Overdrev. Dette skyldes, at der ikke har været adgang for offentligheden efter at lodsejerne i maj 2019 har opsat et nyt hegn for at sikre, at kreaturer ikke er løbet bort fra området i græsningsperioden. Flere af de vigtige ynglefugle-arter har reageret positivt på den reducerede færdsel, dels ved at yngle i høje antal, dels ved at forekomme nye steder. Dette gælder dog ikke for antallene i 2019, idet hegnet kom op så langt inde i ynglesæsonen, at fuglene havde valgt placeringssteder for deres reder det år, hvilket kun i begrænset omfang var på Enø.

Hegnet har været genstand for en omfattende disput, hvor et påbud fra Næstved kommune er blevet indbragt for Miljø- og Fødevarerklagenævnet, der har stadfæstet kommunens påbud. Der er derfor udsigt til, at adgangsforhold for offentligheden skal genetableres. Dette vil medføre konflikter med, hvor de vigtige ynglefuglearter forekommer.

Samtidig med dette er antallet af besøgende til besøgscentret i den tidligere feriekoloni, der ligger umiddelbart ved siden af Enø Overdrev, steget betydeligt efter den markant forøgede interesse for aktiviteter og oplevelser i naturen. Antallet af besøgende er anslået til 15.000, hvilket er et antal, der er adskillige gange større end i de tidligere år, ikke mindst i de år, hvor der blev fastlagt bestemmelser for offentlighedens færdsel i yngleperioden.

Siden 1997 har der været adgangsforbud i yngletiden 1. april – 15. juli på en del af området, se kort på næste side. Dette har i store træk svaret til, hvor fuglene har haft deres reder, specielt de fuglearter, der er udpegningsgrundlaget for EU-fuglebeskyttelsesområdet, men nærværende rapport viser, at fuglene har reageret hurtigt på den reducerede færdsel i ynglesæsonerne 2020 og 2021, og nu også forekommer andre steder på overdrevet. Da habitat-direktivet fordrer at de områder, hvor arterne opfostrer deres unger, også skal beskyttes, er områderne med adgangsforbud ikke tilstrækkelige!

Specifikt drejer det sig om klyde og havterne, der er udpeget som prioritetsarter i Natura 2000 planen, samt dværgterne. Endvidere er splitterne og sorthovedet måge kommet til i 2020-2021, de har også potentiale som udpegningsgrundlagsarter.

Med det markant forøgede antal gæster er der lagt op til en særdeles problematisk konflikt mellem en genåbning i yngletiden og forholdene for ynglefuglene, som med stor sandsynlighed vil medføre, at forholdene for bilag 1-arterne ikke kan sikres tilstrækkeligt.

Disse trusler mod ynglefuglene vil dermed være i forlængelse af en række andre trusler og forstyrrelser for de sårbare, kolonirugende ynglefugle. Op til 1960erne rådede der seriøse planer for inddæmning af hele Dybsø Fjordkomplekset. I årene op til 1980erne foregik der betydelig ægsamling, hvilket skabte stor forstyrrelse i yngletiden. Og nu er der igen udsigt til betydelige forstyrrelser for fuglene, hvis adgangsforholdene formuleret i kommunens påbud gennemføres.

Denne rapport beskriver udviklingen i forekomsten af de vigtigste ynglefuglearter, dvs. de arter der er grundlag for udpegningsgrundlaget som EU-fuglebeskyttelsesområde, tilbage fra historisk tid, men med et særligt fokus på 2020 og 2021.

Ud over ynglefuglene har også trækfuglene reageret på den reducerede færdsel, og flere, vigtige arter er forekommet i store antal på selve overdrevet, i øvrigt ganske tæt på udsigtspunktet ved feriekolonien. Dette gennemgås dog ikke i denne rapport.

DOF Storstrøm og DN Næstved opfordrer derfor Næstved kommune til nøje at overveje adgangsforholdene til Enø Overdrev i yngletiden, og at der i denne forbindelse gennemføres grundige optællinger i forår/sommer 2022, før der foretages nogen form for genåbning.

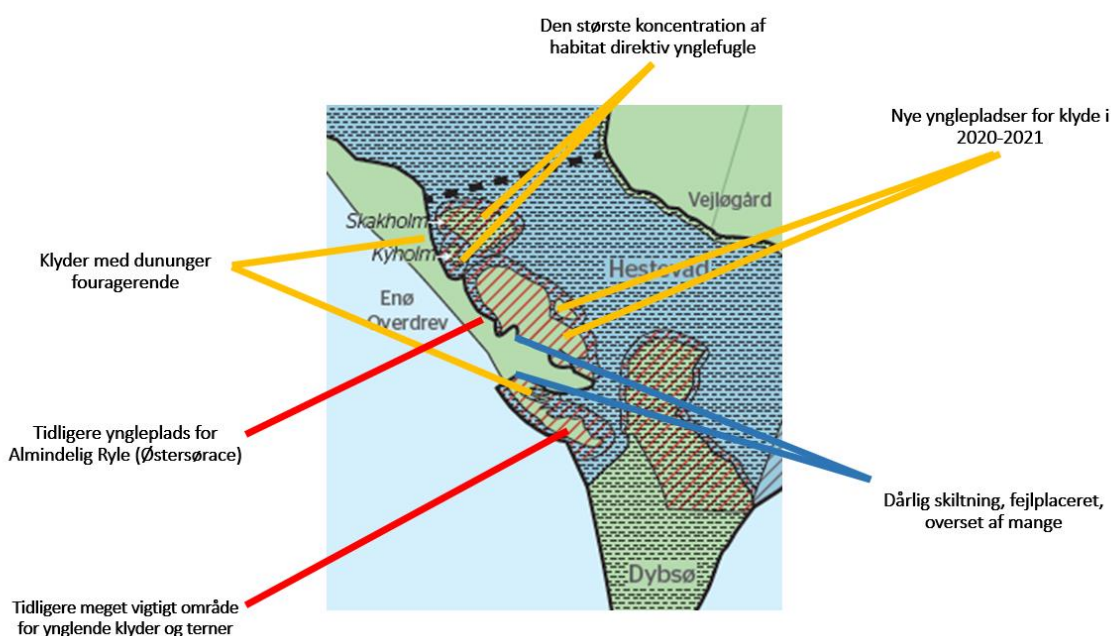
Sammenfatning af fuglenes ynglefremkomst i forhold til adgangsforhold

Enø Overdrev er udpeget som EU-Fuglebeskyttelsesområde. Dette er blandt sket som følge af, at klyde og en række ternearter yngler i området. Den største koncentration af disse arter findes på Skakholm og Kyholm, men bla. klyde har reageret positivt på, at der i 2020-2021 ikke har været offentlig færdsel på overdrevet, og er derfor dels begyndt at yngle på Store og Lille Dybsøholm (Nord for Stubbene), lige som klyder med dununger er set foruragere ved den nordlige kyst ud for Skakholm samt umiddelbart syd for Stubbene.

Dermed forekommer klyder ved de nordvendte kyster, hvor der i kommunens påbud lægges op til skal være adgang for offentligheden, hvilket dermed vil være i strid med fuglebeskyttelsesdirektivet i forhold til beskyttelse af disse arter.

En række andre forhold peger på, at færdsel i yngletiden bør genovervejes. Der er ud over Skakholm og Kyholm også forbud mod færdsel i yngletiden i området nord for Stubbene og på den sydlige sandtange. Klyder er netop i 2020 og 2021 begyndt at yngle i førstnævnte område, mens sidstnævnte område tidligere husede et stort antal terner og vadefugle.

Imidlertid har der siden årtusindskiftet ikke været ynglefugle af disse arter på den sydlige tange, hvilket må antages overvejende at skyldes besøgende, der ikke har overholdt adgangsreglerne. Skiltningen har været mangelfuld, men det er desværre erfaring, at en del besøgende ikke respekterer reglerne. På det grundlag vil en genåbning, nu hvor antallet af besøgende til feriekolonien er vokset markant, udgøre en betydelig risiko for ynglefuglene.

Natura 2000 plan 2022-2027

I Natura 2002 planen 2022-2027 anbefales det, at kun styret færdsel tillades. Endvidere anbefales det, at der gennemføres yderligere tiltag i forhold til bekæmpelse af ræve, ligesom der i dialog med lodsejerne skal etableres aftaler om udbinding specielt i forhold til at heste ikke kan græsse på holmene før i juli måned.

Endvidere er en række specifikke forslag indføjet under de enkelte arter.

Gennemgang af arter

Data er sammensat af de årlige NOVANA-optællinger udført af DCE, i de senere år udført af Jens Søgård Hansen, samt optællinger indtastet i DOF-Basen. Endvidere vedlægges separat en rapport om ynglefuglene på Enø Overdrev udarbejdet af Henrik Dissing i 1979, hvor alle historiske data er samlet. Endelig vedhæftes et udtræk af måger-terner på overdrevet.

For flere af arterne (nok alle nævnt her undtagen Engryle) skal man have i erindring, at bestanden flytter rundt mellem nærliggende lokaliteter, særligt inden for Karrebæk-Dybsø-Avnø Fjord komplekset, men også til lokaliteter som Glænø/Sevedø mod vest og Feddet/Køge Bugt området mod øst og nordøst. Det er sandsynligt, at flere af arterne i 2019, hvor hegnet blev etableret og adgang for besøgende forhindret, havde placeret sig andre steder på Enø Overdrev. Hegnet kom op så langt inde i ynglesæsonen, at fuglene havde valgt placeringssteder for deres reder det år, hvilket kun i begrænset omfang var på Enø.

Klyde

Bestanden af klyder på Enø Overdrev, som er en af de vigtigste strandenge for ynglefugle i Karrebæk-Dybsø-Avnø Fjorde komplekset, har været fulgt nøje i mere end et halvt århundrede. Antallet af ynglefugle har varieret ganske meget, da klyderne reagerer markant på forstyrrelser, både fra mennesker, ræve og også for meget uro blandt kreaturer.

Nogle år har bestanden været nede på blot 2-3 par (1998-2003), de fleste år har der været 20-40 par, men i 2020 blev der registreret 84 par, det næsthøjeste antal siden 1961. Også i 2021 var der mange, ynglende klyder på Enø Overdrev, 52 par.

Her skal man særligt hæfte sig ved, at klyderne ikke (i modsætning til de tidligere år) kun var på et par af øerne, Skakholm og Kyholm, men også havde redepladser et par steder på "selve" Overdrevet. Dertil blev klyder med unger set yderligere et par steder, hvor de normalt ikke ses, men her kan det ikke med sikkerhed siges, hvor de har ynglet.

Bundlinien er dog, at klyderne i de seneste 2 år har gjort brug af en større del af området end normalt. De har reageret meget positivt på fred og ro. En fred og ro, som skyldes, at lodsejerne har sat nyt hegn op for at hindre, at kreaturerne ikke løb væk fra området, men som dermed også har hindret adgang for gående, mountainbikere, løse hunde m.fl.

Rugende klyder og klyder fouragerende med unger er set adskillige steder netop, hvor der vil komme færdsel efter genåbning. Det er ikke mindst af hensyn til områdets bestand af klyder, at færdsel i yngletiden helt bør undgås.

Years	1961	1964	1968	1969	1970	1971	1972	1976	1977	1978	1979
Pairs	12-13	12-13	10	24	20	25	20	25	25	46	25
Years	1980	1981	1982	1984	1985	1986	1987	1989	1990	1995	1996
Pairs	35	15	40	43-44	63	35	7	44	12	12	12-13
Years	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2005	2006	2007	2008
Pairs	6-7	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3	90	20	50	14
Years	2009	2010	2017	2018	2019	2020	2021				
Pairs	20	22-23	38-39	14	7-8	84	52				

I Natura 2002 planen 2022-2027 anbefales det, at færdsel ikke tillades tæt på de poldere og loer, hvor klyder færdes med deres unger.

Engryle

Tidligere var Engryle (Østersø-racen af almindelig ryle) en fåtallig, men stabil ynglefugl på Enø Overdrev. Man skal dog langt tilbage for at finde den seneste ynglefremkomst. I disse år fandtes ynglefuglene primært i de små vige og indhak umiddelbart vest for Stubbene.

Years	1947	1961	1965	1968	1969	1970	1972	1974	1977	1978	1979
Pairs	2-3	3	2	1	3-4	2	2	3	2-3	4	3
Years	1980	1981	1982	1984	1989	1990	1995	1996	1998	2004	
Pairs	4	3	2	1	4	2	0	0-1	0	0	

Splitterne

Bortset fra 3 ynglepar i 2005 og 2-3 ynglepar i 2015 er det først i 2020-2021, at en stabil og stor bestand af splitterter har etableret sig på Enø Overdrev. I 2020 blev der registreret 50 ynglepar og i 2021 51 ynglepar.

Splitterter flytter en del omkring efter optimale forhold, og deres etablering på Enø Overdrev netop i 2020-2021 kan måske hænge sammen med den reducerede færdsel.

I Natura 2002 planen 2022-2027 anbefales det, at splitterter tilføjes til udpegningsgrundlaget. Endvidere anbefales, at kun styret færdsel tillades.

Fjordterne

Fjordterne har gennem alle årene siden 1964 været fåtallig og ustabil ynglefugl. Et enkelt år, 2008, var der en koloni på 25 ynglepar, men ellers har det kun få gange været oppe på maximum 12 par.

Fjordterne har i deres yngleår på Enø Overdrev forekommet i den store blandede forekomst af klyder, måger og ternere på Skakholm.

Havterne

Havternen har ynglet med 49 par, et af de bedste yngleår efter årtusindskiftet, og særdeles vigtigt, med mange unger på vingerne. Dette har ikke været tilfældet alle år. I de bedste år før årtusindskiftet var der op til 166 par havterner i 1996 og 120-145 par i 1987-1990. Værd at notere for havternerne er, at de har flyttet rundt mellem Enø Overdrev, Dybsø og Rønne i Dybsø Fjord, men med Enø Overdrev som den absolut vigtigste lokalitet.

I tidligere år var der ynglende havterner både på Skakholm og Kyholm, og på den sydlige sandtange, f.eks. cirka 50 ynglepar i 1978. Sandtangen har dog i en del år ikke været benyttet af ternerne, muligvis på grund af forstyrrelser.

Dværgterne

I de senere år har der kun uregelmæssigt og fåtalligt været dværgterne på Enø Overdrev, i det seneste tiår blot 1-2 par i 2015, 2-3 par i 2016 og 0-4 par i 2020. Dette er i modsætning til forekomsten frem til cirka 1990, hvor der de fleste år var mellem 20 og 45 ynglepar.

I Natura 2002 planen 2022-2027 anbefales det, at der indarbejdes særlige tiltag for dværgternen.

Sorthovedet Måge

Sorthovedet Måge har ynglet både i 2020 og 2021 med 1 par, hvilket er første gang siden 1970. Parret havde placeret sig i den store blandede koloni af stormmåger, hættemåger, havterne, fjordterne, splitterne og klyder på Skakholm.

I Natura 2002 planen 2022-2027 anbefales det, at sorthovedet måge tilføjes til udpegningsgrundlaget.

Andre arter

En række andre, sjældne danske ynglearter er blevet set på Enø Overdrev i yngletiden i 2020-2021, uden at der dog har kunnet konstateres egentlig ynglen. Det drejer sig om Sangsvane, Bramgås og Rovterne. Rovterne yngede angiveligt på Enø Overdrev i 1852.

I Natura 2002 planen 2022-2027 anbefales det, at der etableres særlig overvågning med henblik på disse arter.